Чень Сюй

*здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії Міжрегіональної Академії
управління персоналом, м. Київ, Україна,
e-mail: xingshangyoudao@163.com,
<https://orcid.org/0000-0002-1759-9940>*

**РОЗРОБЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ
ПОЛІТИКИ У ПРАЦЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ УЧЕНИХ: ТЕОРЕТИЧНИЙ
ПІДХІД**

Анотація. У статті визначено науково-практичні підходи щодо розгляду механізмів реалізації державної екологічної політики. Відмічено, що у ракурсі становлення України як соціальної та демократичної держави вагоме місце займає процес реформування існуючої на сьогодні системи публічного адміністрування, що безпосередньо впливає на сталий розвиток регіонів у напрямі ефективного природокористування.

Зазначено, що у сучасних умовах виникнення екологічних загроз світових масштабів, можна виділити низку нагальних проблем суспільства, вирішення яких вимагає застосування вдосконалених та дієвих підходів з метою чіткого визначення характерних особливостей реалізації заходів екологічної політики у процесі забезпечення сталого розвитку нашої країни за допомогою спеціальних інструментів та засобів.

Досліджено визначення термінів «державна політика», «екологія», «державна екологічна політика» та ін. Запропоновано розглядати державну екологічну політику як напрям дій органів публічної влади держави, який полягає у застосуванні комплексу нормативно-правових норм, інструментів та засобів публічного адміністрування та їх реалізації з метою досягнення балансу інтересів ключових суб'єктів екологічних відносин за рахунок визначення пріоритетних шляхів підвищення ефективності та раціоналізації природокористування, охорони довкілля та забезпечення достатнього рівня екологічної безпеки, що реалізується на основі проведення постійного моніторингу наявної на сьогодні ситуації щодо якісних показників екологічного середовища, його безпосереднього впливу на здоров'я громадян та збільшення тривалості їх життя, відтворення ресурсів тваринного та рослинного світу, збереження екологічного та генетичного базису екосистем.

Ключові слова: державна політика, екологія, державна екологічна політика, ефективне природокористування, сукупність соціальних відносин у суспільстві.

Chen Xu

*Higher education seeker of the Doctor of Philosophy of the Interregional Academy
of Personnel Management,*

*Kyiv, Ukraine, e-mail: xingshangyoudao@163.com,
<https://orcid.org/0000-0002-1759-9940>*

DEVELOPMENT AND FUNCTIONING OF STATE ENVIRONMENTAL POLICY IN THE WORKS OF DOMESTIC SCIENTISTS: A THEORETICAL APPROACH

Abstract. The article identifies scientific and practical approaches to the consideration of mechanisms for implementing state environmental policy. It is noted that in the perspective of Ukraine as a social and democratic state an important place is occupied by the process of reforming the current system of public administration, which directly affects the sustainable development of regions in the direction of efficient use of nature.

It is noted that in modern conditions of global environmental threats, we can identify a number of urgent problems of society, the solution of which requires the use of improved and effective approaches to clearly identify the characteristics of environmental policy in the process of sustainable development of our country with special tools and tools. .

The definition of the terms "state policy", "ecology", "state ecological policy", etc. is studied. It is proposed to consider the state environmental policy as a direction of action of public authorities of the state, which is to apply a set of regulations, tools and means of public administration and their implementation to achieve a balance of interests of key actors in environmental relations by identifying priority ways to improve efficiency and rationalization of nature management, environmental protection and ensuring a sufficient level of environmental safety, which is implemented on the basis of constant monitoring of the current situation regarding the quality of the environment, its direct impact on public health and increasing their life expectancy, reproduction of fauna and flora, preservation of ecological and genetic basis of ecosystems.

Keywords: state policy, ecology, state ecological policy, effective nature management, set of social relations in society.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день, в умовах виникнення екологічних загроз світових масштабів постає нагальна необхідність розроблення дієвої державної екологічної політики у всіх, без винятку, країнах міжнародного простору. Це, у свою чергу, вимагає максимального залучення до співробітництва з даного питання більшості суб'єктів екологічних відносин усіх секторів: державного, громадського та приватно-комерційного. У ракурсі становлення України як соціальної та демократичної держави вагоме місце займає процес реформування існуючої на сьогодні системи публічного

адміністрування, що безпосередньо впливає на сталий розвиток регіонів у напрямі ефективного природокористування. Тож, розроблення результативних механізмів для дієвої реалізації державної екологічної політики та забезпечення використання ефективних інструментів з даною метою стають першочерговими завданнями представників органів публічної влади держави [1, с. 2].

У свою чергу, підвищується значимість та роль держави у розробленні та функціонуванні державної екологічної політики у сучасних процесах державотворення. У такому концепті ключовим завданням держави виступає стабілізація, підтримка балансу та покращення стану екології на території України за рахунок ефективної реалізації екологічної політики. За умови використання інтегрованого підходу до підтримки соціально-економічного розвитку нашої держави можливе успішне забезпечення її переходу до сталого розвитку, що, відповідно, сприятиме функціонуванню екологічно-збалансованої системи природокористування [2, с. 136].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням основних практичних та теоретичних аспектів вироблення державної екологічної політики займалися такі автори як: А. Аверченков [3], І. Гаєвський [4], Є. Єфімов [5], В. Крук [6] та інші представники вітчизняної науки публічного адміністрування. Однак, у сучасних умовах виникнення екологічних загроз світових масштабів, можна виділити низку нагальних проблем суспільства, вирішення яких вимагає застосування вдосконалених та дієвих підходів з метою чіткого визначення характерних особливостей реалізації заходів екологічної політики у процесі забезпечення сталого розвитку нашої країни за допомогою спеціальних інструментів та засобів. Але, нажаль, у сучасній вітчизняній науковій думці, наразі, відсутній комплексний підхід до процесів реалізації державної екологічної політики.

Мета статті: обґрунтувати науково-практичні підходи щодо розгляду механізмів реалізації державної екологічної політики.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи визначення терміну «державна політика», слід наголосити на його широкому використанні у багатьох сферах життєдіяльності людей, з урахуванням постійно виникаючих потреб у підтримці балансу в інтересах окремих індивідумів та представників різноманітних суспільних груп. Тож, можемо визначити ключовим завданням будь-якої політики саме дотримання балансу інтересів усіх суб'єктів відповідної сфери.

У такому ракурсі, вважається за необхідне відзначити науковий доробок О. Валуєвського, в якому він пропонує розглянути наступне визначення поняття «державна політика»: діяльність органів публічної влади держави, що направлена на розв'язання низки суспільних проблем з метою створення сприятливих умов для реалізації інтересів усіх членів суспільства [7].

Погоджуюся з думкою автора про те, що розвиток суспільства виступає ключовим фактором реалізації державної політики. Проте, маю зазначити, що

дане визначення є дещо неповним та не охоплює усі характерні особливості даного процесу.

У свою чергу, група вчених серед яких: Т. Брус, В. Романов та О. Рудік під державною політикою розуміють організовану, цілеспрямовану та відносно стабільну діяльність органів публічної влади держави з метою розв'язання існуючих проблем у суспільстві за рахунок опосередкованого, або безпосереднього, впливу на усі сфери життєдіяльності людей через уповноважених «агентів» [8, с. 259].

На мій погляд, необхідно розглядати державну політику як управлінську діяльність представників органів публічної влади, насамперед, виконавчої ланки, яка націлена на вирішення нагальних суспільних проблем та заснована на принципах дотримання законності та відповідності соціальним звичаям.

Більш розширеним можна назвати наступне визначення таких представників вітчизняної науки публічного управління, як: В. Ребкало та В. Тертичка: цілеспрямовані дії представників органів публічної влади, які реалізуються шляхом здійснення безпосереднього, або опосередкованого, впливу на усі сфери життя людей з метою вирішення низки існуючих проблем.

Можна погодитись з авторами та акцентувати увагу на тому, що державна політика націлена на реалізацію процесів підтримки балансу у суспільному житті та задоволення інтересів усіх членів суспільства.

Існує наукова точка зору, за якої поняття «державна політика» розкривається як спеціальний засіб для досягнення поставленої мети у певній галузі, чи сфері, із застосуванням різноманітних методів впливу (адміністративних, правових, економічних тощо), враховуючи усі наявні, на даний момент часу, ресурси, а, також, для визначення шляхів та інструментів вирішення конкретних проблем у суспільному житті. Представниками такого підходу можна назвати: В. Бакуменка та В. Князєву.

Можна погодитись з авторами та додати, що державна політика виступає як сукупність цілеспрямованих дій представників органів публічної влади з метою досягнення поставленої та суспільно-значущої мети, а, також, розв'язання нагальних проблем у суспільстві, або окремих його сферах. У такому ракурсі, державна політика сприяє реалізації комплексного політичного процесу як впорядкованої послідовності дій, взаємодій у різноманітних сферах життя суспільства та регулює сукупність соціальних відносин у суспільстві.

Вищевказані трактування поняття «державна політика», які пропонують вітчизняні дослідники, дають підстави для розуміння даного поняття як одного з ключових елементів життєдіяльності суспільства, адже реалізація заходів державної політики направлена на підвищення рівня життя людей та підтримки соціальної стабільності окремих регіонів та країни, в цілому.

Доцільним у контексті теми дослідження вважається розглянути, також, визначення поняття «екологія».

Розглядаючи наукову точку зору А. Ахатової, необхідно вказати на те, що поняття «екологія» автор розкриває не тільки як інтегровану дисципліну, яка показує безперервний взаємозв'язок внутрішньо-пов'язаних між собою явищ у

природі (як біологічних, так і фізичних). Тут має місце зосередження уваги на тому, що екологія виступає як ланка сполучення суспільних та природничих наук, за рахунок нелінійної структури, що відрізняє її від інших дисциплін [9, с. 23; 10; 11].

На мій погляд, такий підхід автора говорить про розвиток екологічної науки не по вертикалі (тобто від простого до складного), а в горизонтальній площині, тобто, таким чином, щоб охоплювати широке коло проблем у різних сферах життя. Це свідчить про специфічний міждисциплінарний характер науки «екологія» та сприяє розвитку нових контекстів та параметрів взаємозв'язку між людською істотою та природою, а, також, націлює на формування людиною нового світобачення шляхів ефективного природокористування.

У науковому доробку В. Докучаєва поняття «екологія» розкривається як закономірний взаємозв'язок між усіма об'єктами живої та неживої природи (тваринами, рослинами, мінеральними багатствами, людським істотами, їх побутом та духовним світом тощо) [12, с. 10-11].

На мій погляд, екологія виступає як наука про функціональне призначення та характерні властивості біосфери, про увесь спектр взаємозв'язків між об'єктами живої та неживої природи, людськими індивідами та суспільством в цілому.

Існує наукова думка за якої екологія виступає як з'єднувальний «міст» між усіма науковими напрямками (фундаментальними, соціальними, природними, гуманітарними тощо). Представниками такого підходу є Д. Медоуз, К. Монтгомері та О. Яблоков. На думку вищевказаних авторів, сучасну науку «Екологія» можна розглянути через поняття «мегалогія»: як широкодіапазонну науку, базою якої виступають усі існуючі на сьогоднішній день науки (гуманітарні, біологічні, хімічні, фізичні, математичні тощо) [12, с. 12-13].

На мій погляд, екологія виступає як розгалужена наука про об'єкти неживої та живої природи, а, також, про життєдіяльність людських істот у контексті визначення основних причин виникнення екологічних катастроф та надзвичайних ситуацій через нераціональне (споживацьке) відношення суспільства до навколишнього середовища.

З наукової точки зору М. Мойсеева, екологія виступає як системна наука з багатоярусною конструкцією, що складається з великої кількості рівнів традиційних вчень та дисциплін [13].

На мій погляд, екологію можна розглядати як науку, що вивчає процеси функціонування усіх земних систем з позицій суб'єктів навколишнього середовища (людських істот та їх груп, живих організмів, ландшафтів тощо).

У контексті даної статті варто розглянути найбільш поширені у вітчизняній науці публічного адміністрування визначення терміну «екологічна політика».

Екологічна політика, на думку О. Калашник, виступає як регулятивно-контрольна та організаційна діяльність будь-якої держави, яка направлена на охорону та оздоровлення навколишнього природного середовища, підтримку

раціонального його використання та створення умов для повноцінного відтворення природних ресурсів, реалізації заходів з ефективного природокористування та дотримання норм екологічної безпеки [14, с. 2-3].

Погоджуюся з автором та можу додати, що екологічна політика розкриває екологічну направленість діяльності суб'єктів таких відносин відповідно до поставлених цілей та завдань, а, також, з метою задоволення їх інтересів.

Розкриваючи сутність екологічної політики, Н. Малиш розуміє її як комплекс заходів та засобів, які пов'язані із впливом людини на навколишнє природне середовище та направлені на забезпечення збалансованого розвитку екосистеми та усвідомлення у суспільстві значимості такого розвитку [15].

Можна погодитись з автором та зазначити, що екологічна політика виступає як координуюча база для формування та приведення до руху наявних ресурсів певної системи (організації) з метою досягнення поставлених цілей у напрямі забезпечення раціонального природокористування, використовуючи управлінські, економічні, політичні, юридичні, соціальні та інші заходи.

Підтримую, також, наукову позицію таких авторів, як В. Симоненко та В. Шеховцова, які констатують, що реалізація державою неефективної екологічної політики або ж повна відсутність фактів її реалізації може стати першопричиною до виникнення різного роду екологічних проблем та спричинити широкомасштабні катастрофи екосистем, а, також, порушення балансу в ній, що, у свою чергу, загрожує винищенню цілих цивілізацій [16, с. 12].

Існує науковий підхід, за якого екологічна політика розглядається як система спеціальних заходів держави, які направлені на охорону навколишнього природного середовища та відтворення його ресурсного потенціалу з метою забезпечення раціонального природокористування та нормальної життєдіяльності суспільства. Прихильником такого підходу є О. Заржицький [17, с. 188].

На мій погляд, екологічну політику можна розуміти як систему заходів або генеральну лінію дій органів публічної влади держави вищого рівня, що визначають шляхи покращення заходів раціонального природокористування та поліпшення стану навколишнього середовища у конкретному регіоні.

Деякі представники вітчизняної науки публічного адміністрування розуміють сутність екологічної політики як системи розроблення пріоритетів у діяльності держави, враховуючи загальний рівень здоров'я населення конкретної країни з метою збільшення тривалості життя громадян, відтворення ресурсів тваринного та рослинного світу, збереження екологічного та генетичного базису екосистем, а, також, історичної, природної спадщини та культури. Прихильниками такої думки можна назвати В. Сахаєва та, В. Шевчука [18].

Висновки. Тож, на основі усіх вказаних у пункті визначень поняття «екологічна політика», що пропонуються представниками вітчизняної науки, можна сформулювати власне авторське визначення: напрям дій органів публічної влади держави, який полягає у застосуванні комплексу нормативно-правових

норм, інструментів та засобів публічного адміністрування та їх реалізації з метою досягнення балансу інтересів ключових суб'єктів екологічних відносин за рахунок визначення пріоритетних шляхів підвищення ефективності та раціоналізації природокористування, охорони довкілля та забезпечення достатнього рівня екологічної безпеки, що реалізується на основі проведення постійного моніторингу наявної на сьогодні ситуації щодо якісних показників екологічного середовища, його безпосереднього впливу на здоров'я громадян та збільшення тривалості їх життя, відтворення ресурсів тваринного та рослинного світу, збереження екологічного та генетичного базису екосистем.

Література:

1. Г.М. Буканов СТРАТЕГІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ / Публічне адміністрування: теорія та практика, 2019, вип. 2 (22), с. 1-11.
2. В. С. Шако, І. В. Шевчук / ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ, Науковий вісник: Державне управління № 1, 2018, стр. 136-149
3. А. Аверченков Экологическая политика в переходный период: проблемы и решения. //Вопрос. Экономики. 2015 – № 5 – с.63-79
4. Гаєвський І.В. Екологічна політика держави: сутність, основні концепції та підходи. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. 2019. №30 (69) №4. С.42- 46.
5. Є. В. Єфімов ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ Державне будівництво. – № 1/2020, с. 1-11
6. В.Ю Крук Екологічна політика України: сучасний стан та перспективи розвитку (регіональний аспект). // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць. ОРІДУ. – О., 2016. – Вип. 2(26). – с. 264-270
7. В. І. Андріяш ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА: КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ Державне управління: удосконалення та розвиток № 9, 2013 <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=626>
8. О. В. Лаврук / СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ / Університетські наукові записки, 2018, № 67-68, стр. 254-263.
9. Гаєвський І.В. Механізми формування та реалізації державної екологічної політики в умовах сталого розвитку. Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 - механізми державного управління. Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України. Київ, 2020. Стр 224.
10. Євген Романенко, Ірина Жукова Державна підтримка виноградарства та виноробства. Наукові перспективи. – № 4(10) 2021. – с. 11-19.
11. Zhukova I.V., Romanenko E. Peculiarities of cooperation of the European Union in the framework of partnership civil society development programs *Public management* . 2020. -№ 2 (22) – March 2020. - pp. 191-201.
12. О. П. Мягченко / Основи екології. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 312 с.
13. Презентація / Основні поняття екології та екологічні закони.7 <https://ppt-online.org/14100>
14. Г.М. Буканов СТРАТЕГІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ / Публічне адміністрування: теорія та практика, 2019, вип. 2 (22), с. 1-11.

15. М. В. Андрієнко, В. С. Шако, СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ РІВНЯХ Державне управління: удосконалення та розвиток № 9, 2016 <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1051>
16. Матвійчук В. К., Чугаєнко Ю. О., Савенков О. І. Екологічна політика в системі державного управління національним господарством : Монографія. – К.: Національна академія управління, 2013. – 198 с.12
17. Х. Марич СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ І ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ / Підприємництво, господарство і право № 11/2019, с. 187-191.
18. Л.В. Сергієнко, О.М. Дзюбенко, С.В. Ожго / Державна екологічна політика України та правовий механізм її формування і реалізації / Економіка, управління та адміністрування, № 3 (89) 2019, с. 191-200

References:

1. G.M. Bukanov STRATEGICHNI INSTRUMENTI REALIZACII DERZHAVNOI EKOLOGICHNOI POLITIKI V UKRAINI / Publichne administruvannja: teorija ta praktika, 2019, vip. 2 (22), s. 1-11.
2. V. S. Shako, I. V. Shevchuk / OSOBLIVOSTI DERZHAVNOGO REGULJUVANNJA REGIONAL'NOI EKOLOGICHNOI POLITIKI V UKRAINI, Naukovij visnik: Derzhavne upravlinnja № 1, 2018, str. 136-149
3. A. Averchenkov Jekologicheskaja politika v perehodnyj period: problemy i reshenija. //Vopros. Jekonomiki. 2015 – No 5 – s.63-79
4. Gaevskij I.V. Ekologichna politika derzhavi: sutnist', osnovni koncepcii ta pidhodi. Vcheni zapiski TNU imeni V. I. Vernads'kogo. 2019. No30 (69) No4. S.42- 46.
5. Є. V. Єфімов FORMUVANNJA EKOLOGICHNOI POLITIKI V SUCHASNIH UMOVAH Derzhavne budivnictvo. – No 1/2020, s. 1-11
6. V.Ju Kruk Ekologichna politika Ukraïni: suchasnij stan ta perspektivi rozvitku (regional'nij aspekt). // Aktual'ni problemi derzhavnogo upravlinnja: zb. nauk. prac'. ORIDU. – O., 2016. – Vip. 2(26). – s. 264-270
7. V. I. Andrijash DERZHAVNA POLITIKA: KONCEPTUAL'NI ASPEKTI VIZNACHENNJA Derzhavne upravlinnja: udoskonallennja ta rozvitok № 9, 2013 <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=626>
8. O. V. Lavruk / SUTNIST' PONJATTJA DERZHAVNOI POLITIKI / Universitets'ki naukovі zapiski, 2018, № 67-68, str. 254-263.
9. Gaevskij I.V. Mehanizmi formuvannja ta realizacii derzhavnoi ekologichnoi politiki v umovah stalogo rozvitku. Rukopis. Disertacija na zdobuttja naukovoogo stupenja kandidata nauk z derzhavnogo upravlinnja za special'nistju 25.00.02 - mehanizmi derzhavnogo upravlinnja. Institut pidgotovki kadriv derzhavnoi sluzhbi zajnjatosti Ukraïni. Kiïv, 2020. Str 224.
10. Evgen Romanenko, Irina Zhukova Derzhavna pidtrimka vinogradstva ta vinorobstva. Naukovi perspektivi. – № 4(10) 2021. – s. 11-19.
11. Zhukova I.V., Romanenko E. Peculiarities of cooperation of the European Union in the framework of partnership civil society development programs Public management . 2020. -№ 2 (22) – March 2020. - pp. 191-201.
12. O. P. Mjagchenko / Osnovi ekologii. Pidruchnik. – K.: Centr uchbovoi literaturi, 2010. – 312 s.
13. Prezentacija/ Osnovni ponjattja ekologii ta ekologichni zakonis.7 <https://ppt-online.org/14100>
14. G.M. Bukanov STRATEGICHNI INSTRUMENTI REALIZACII DERZHAVNOI EKOLOGICHNOI POLITIKI V UKRAINI / Publichne administruvannja: teorija ta praktika, 2019, vip. 2 (22), s. 1-11.

15. M. V. Andrienko, V. S. Shako, SUTNIST" DERZhAVNOĬ EKOLOGICHNOĬ POLITIKI NA ZAGAL"NODERZhAVNOMU TA REGIONAL"NIH RIVNJah Derzhavne upravlinnja: udoskonalennja ta rozvitok № 9, 2016 <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1051>
16. Matvijchuk V. K., Chugaenko Ju. O., Savenkov O. I. Ekologichna politika v sistemi derzhavnogo upravlinnja nacional'nim gospodarstvom : Monografija. – K.: Nacional'na akademija upravlinnja, 2013. – 198 s.12
17. H. Marich SPIVVIDNOSHENNJa DERZhAVNOĬ EKOLOGICHNOĬ POLITIKI I EKOLOGICHNOGO ZAKONODAVSTVA UKRAĬNI / Pidpriemnictvo, gospodarstvo i pravo № 11/2019, s. 187-191.
18. L.V. Sergienko, O.M. Dzubenko, S.V. Ozhgo / Derzhavna ekologichna politika Ukraĭni ta pravovij mehanizm ĭi formuvannja i realizacii / Ekonomika, upravlinnja ta administruvannja, № 3 (89) 2019, s. 191-200